

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์ สาเหตุและผลกระทบที่เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนบ้านออนเพื่อหาแนวทางในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน และจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนที่เกิดขึ้น

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 192 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 163 คน และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ถูกสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจำนวน 29 คน ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านออนสำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้คือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม Focus Group

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนพบว่า สถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนบ้านออนที่มีความรุนแรงมาก ที่สุดในสามอันดับแรก คือ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหามูลฝอย และปัญหาอากาศเสีย ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาน้ำท่วมขังอยู่เป็นประจำทุกปีด้วยโดยเฉพาะฤดูน้ำหลาก

สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนเกิดมาจากสาเหตุหลายประการ ที่สำคัญและสร้างปัญหาหลายด้าน ได้แก่การทำฟาร์มปศุสัตว์ ซึ่งสร้างทั้งปัญหาน้ำเสีย ปัญหามูลฝอยรวมถึงปัญหาอากาศเป็นพิษ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการทำฟาร์มปศุสัตว์โดยเฉพาะการเลี้ยง ไก่เนมมีการตั้งฟาร์มในพื้นที่ชุมชนซึ่งสร้างปัญหาให้ส่วนรวมเป็นอย่างมาก โดยปัญหาเหล่านี้เกิดจากเจ้าของฟาร์มปศุสัตว์เหล่านี้ไม่ใส่ใจในการแก้ไขปัญหา และการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลบางกลุ่ม ผลกระทบที่เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนได้ส่งผลกระทบหลายด้าน ได้แก่ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ความไม่น่าอยู่ของชุมชนโดยรวม และด้านสุขภาพของประชาชน

แนวทางในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนผลการศึกษาพบว่าโดยภาพรวมแนวทางในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนที่ควรจะดำเนินการมากที่สุดคือ การรณรงค์เผยแพร่ความรู้ การสอดส่องดูแล รวมถึงการมีอาสาสมัครรับผิดชอบ ประชาชนในชุมชนยังได้แสดงความ คิดเห็นที่หลากหลายในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ

และภาคเอกชนในการออกกฎระเบียบที่รัดกุมและลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง การรณรงค์ให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกที่ดี เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อม และประชาชนมีความเห็นว่ากลุ่มคนสำคัญที่ควรจะมีส่วนร่วมในจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนมากที่สุดคือ ประชาชนเอง รวมถึงผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในพื้นที่ เจ้าหน้าที่เทศบาล และกลุ่มผู้นำ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่เกิดขึ้นร่วมกัน

อภิปรายผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ปัญหา สาเหตุ และผลกระทบของปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านออน ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่มากที่สุด เนื่องจากมีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายด้านทั้งการเข้าไปสังเกตในชุมชน การตอบแบบสอบถามของประชาชนในชุมชน และการสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนโดยตรง เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบประชาชนมีส่วนร่วม ดังนั้นเทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปประกอบการตัดสินใจในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และดำเนินงานหรือจัดทำโครงการต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ในอดีตที่ผ่านมาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมักจะทำแผน สิ่งแวดล้อมที่แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ตรงจุด ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ส่งผลให้แก้ไขปัญหามลพิษชุมชนนั้นไม่ประสบความสำเร็จ และไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในชุมชน ด้วยเหตุนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักว่า กลุ่มบุคคลที่จะสะท้อนถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนได้ดีที่สุด ก็คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั่นเอง

ผลการศึกษาด้านสถานการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนที่ได้นั้นก็มีความสอดคล้องกับการศึกษาหลายเรื่องพบว่า พื้นที่ชุมชนโดยเฉพาะในเขตเมืองมักจะพบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนต่างๆ คือ ปัญหาการจัดการมูลฝอย การจราจรติดขัด คุณภาพของอากาศ คุณภาพของน้ำ มลพิษทางเสียง น้ำท่วมขัง ชุมชนแออัด มลพิษ การขาดพื้นที่สีเขียว และการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2540; ส่วนแผนและพัฒนาท้องถิ่น สำนักบริหารราชการส่วนท้องถิ่นกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2541 และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,

2540.) ดังนั้นผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่าเทศบาลสันกำแพงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องให้ความสำคัญและเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนที่มีความรุนแรง โดยเฉพาะปัญหาน้ำเสียซึ่งกลายเป็นปัญหาเรื้อรังของชุมชนบ้านออน เป็นปัญหาที่ยืดเยื้อมานาน ไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ รวมไปถึงปัญหามูลฝอยในชุมชนที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้นจากข้อมูลการจัดเก็บปริมาณมูลฝอยจาก 5-6 ตัน เพิ่มขึ้นเป็น 9-10 ตัน (เทศบาลตำบลสันกำแพง, 2547) สำหรับปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนด้านอื่นๆ ที่ยังไม่อยู่ในระดับที่รุนแรง เทศบาลตำบลสันกำแพง ก็จะต้องเฝ้าระวังและวางแผนแก้ไขปัญหาต่อไป

ส่วนผลการศึกษาด้านสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนมีความสอดคล้องกับแนวคิดของอุดม คุชศรีวัชร(2543) ที่กล่าวว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์แทบทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นการบริโภคทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยความมั่งคั่งและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ รวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2540) ที่กล่าวว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนส่วนหนึ่งเกิดจากการบริหารจัดการที่ไม่ดี คือ การบังคับใช้กฎหมายไม่เข้มงวด การบริหารอย่างแยกส่วน และบุคลากรของรัฐขาดทักษะที่จำเป็นในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในส่วนนี้ผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่าในอนาคตเทศบาลตำบลสันกำแพงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยแก้ไขที่รากเหง้าหรือสาเหตุของปัญหาไม่ใช่แก้ไขที่ปลายเหตุ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนนั้นได้ผลสำเร็จอย่างยั่งยืน กล่าวคือ จะต้องเน้นที่การป้องกันและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมมากกว่ารอให้เกิดปัญหาแล้วจึงแก้ไข วิธีป้องกันที่ควรนำไปใช้ คือ การปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น การเพิ่มความเอาใจใส่และความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐในการสอดส่องดูแลและแก้ไขปัญหา รวมทั้งหน่วยงานที่มีอำนาจ จะต้องการออกกฎระเบียบเพื่อคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องมีการบังคับใช้กฎระเบียบอย่างเข้มงวด และประการสำคัญจะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนทุกขั้นตอน จากการค้นปัญหา ค้นหาสาเหตุ กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา และกิจกรรม รวมถึงการประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนในชุมชนเกิดความรู้สึกร่วมและเห็นความสำคัญที่จะมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชน ถ้าหากส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมเฉพาะขั้นตอนของกิจกรรม เหมือนที่ผ่านมานั้นก็กลับกลายเป็นว่าประชาชนเป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามเท่านั้นทำให้ประชาชนไม่มีความตระหนักในการร่วมแก้ปัญหาที่แท้จริง ดังนั้นการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนให้ยั่งยืนได้นั้นต้องให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม

ในทุกขั้นตอนการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนร่วมกับเทศบาลเพื่อหาทางเลือกในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกันในชุมชน

สำหรับผลการศึกษาด้านการกำหนดทางเลือกในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน มีความสอดคล้องแนวคิดที่ของนักวิชาการต่างๆ ที่นำเสนอว่า ทางเลือกในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องอาศัยวิธีการ และมาตรการต่างๆ ควบคู่กันไป เช่น การใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจ การใช้เครื่องมือทางสังคม การปลูกจิตสำนึกที่ดี การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวและ ชุมชนให้มีความรักต่อท้องถิ่น การนำหลักการอนุรักษ์มาใช้ การกระจายอำนาจการบริหารและงบประมาณในการจัดการสิ่งแวดล้อมไปสู่ภูมิภาค การส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและจะต้องอาศัยการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และกลยุทธิ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อร่วมมือกันทำให้ชุมชนมีความน่าอยู่อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544และวินัย วีระวัฒนานนท์, 2535)

สำหรับผลการศึกษาด้านปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ อคิน รพีพัฒน์ (2531) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจถูกจำกัดโดยลักษณะ โครงสร้างและวัฒนธรรมไทย เช่น ความเกรงใจที่ทำให้ คนบางกลุ่มในชุมชนเข้าร่วม โครงการ นอกจากนี้ยังไม่มี การแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจเกิดจากความเกรงใจหรือความกลัว อีกทั้งสอดคล้องกับ สุรีย์ บุญญาอนุพงศ์ (2544) ได้กล่าวว่า ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วม คือ ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับขอบเขตสิทธิในการมีส่วนร่วม และความไม่เข้าใจในการมีส่วนร่วม เช่น ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ในการทำประชาพิจารณ์ การใช้สิทธิในการมีส่วนร่วมยังน้อยมาก รวมไปถึงปัญหาด้านนโยบายของรัฐที่เปิดโอกาสให้ให้ประชาชนมีส่วนร่วม แต่การมีส่วนร่วมนั้น เป็นเพียงผู้สนับสนุนมากกว่าเป็นผู้มีส่วนร่วม

ในส่วนท้ายนี้ ผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนจะต้องใช้แนวทางการจัดการปัญหาแบบบูรณาการ (Integration) โดยนำวิธีการ มาตรการ และกระบวนการต่างๆ มาผสมผสานกันในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดความสมดุลกันระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงคุณภาพชีวิตและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นหลัก ซึ่งการจัดการแบบบูรณาการจะนำไปสู่ความเป็นชุมชนที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนนั้น เทศบาลต้นกำแพงควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมมากขึ้นทั้งนี้เมื่อประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชน ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อีกทั้งทาง

เทศบาลสันกำแพงต้องส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชน ที่สำคัญต้องส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในด้านสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลสิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างเป็นระบบร่วมกันระหว่างประชาชนในชุมชนกับทางเทศบาลสันกำแพงเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชน อย่างไรก็ตาม การจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องใช้เวลาในการสร้างความเข้าใจและหาแนวทางร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชน กล่าวคือ ถ้าการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนแบบประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนที่เกิดจากการสะท้อนปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนที่เกิดขึ้นในชุมชนเอง แต่จะเป็นแผนที่มีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการนำมาใช้จริงในชุมชน โดยประชาชนเอง หรือโดยประชาชนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่สำคัญเทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเพราะการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ภายในวันเดียว ดังนั้นทุกฝ่ายจะต้องมีความอดทนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และร่วมมือร่วมใจกันยิ่งขึ้นในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนต้องพยายามแสดงบทบาทของตนเองอย่างชัดเจนในการคุ้มครองและรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. เทศบาลตำบลสันกำแพงต้องแจ้งข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนให้ประชาชนในชุมชนได้ทราบ

ในอดีตที่ผ่านมาประชาชนในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนไม่มากนักจึงทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในความสำคัญของสิ่งแวดล้อมชุมชน รวมถึงไม่เข้าใจไม่เห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนเพราะไม่รู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเทศบาลสันกำแพงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องรวบรวมข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อนำเสนอเป็นภาพรวมที่แท้จริงและถูกต้องให้แก่ประชาชนในชุมชนได้รับทราบ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับระดับความรุนแรงของปัญหาสาเหตุของปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชน มาตรการที่ใช้ในการจัดการและกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมชุมชน ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม ในกระบวนการจัดการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชน

2. เทศบาลตำบลสันกำแพงต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนซึ่งเป็นขั้นตอนแรกในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทศบาลสันกำแพงต้องเพิ่มช่องทางที่ส่งเสริมให้ประชาชนทุกกลุ่มทุกระดับได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน เช่น การจัดเสวนาด้านสิ่งแวดล้อมขึ้นอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งแจ้งประเด็นที่จะเสวนาและวันเวลา เพื่อให้ประชาชนได้เข้ารับฟังและแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชน

3. เทศบาลตำบลสันกำแพงต้องจัดทำประชาพิจารณ์ในโครงการของรัฐและเอกชน ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชนและประชาชนในชุมชน โดยตรง แม้การทำประชาพิจารณ์อาจจะไม่จำเป็นในทุกๆ โครงการแต่โครงการใดก็ตามที่มีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน และคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยตรง

เทศบาลตำบลสันกำแพงควรให้ประชาชนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินโครงการดังกล่าว มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจด้วย หรืออย่างน้อยก็ใช้เป็นข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจแก่เจ้าของโครงการ

4. เทศบาลตำบลสันกำแพงต้องจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเกิดความตระหนักในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนร่วมกัน

เทศบาลควรจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนซึ่งเป็น เช่น โครงการอบรมการเสริมสร้างความรู้ด้านจัดทำแผนสิ่งแวดล้อม โครงการทัศนศึกษาดูงานการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาในชุมชนอื่นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมในชุมชนเองเป็น

5. การจัดตั้งศูนย์อาสาสมัครด้านสิ่งแวดล้อม

เทศบาลต้องเป็นที่เล็งในด้านการจัดตั้งศูนย์อาสาสมัครด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนในชุมชนที่มีความสนใจเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครและเข้ารับการฝึกอบรมทักษะความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมให้แก่บุคคลอื่น รวมถึงเพื่อเสนอข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ให้แก่คณะกรรมการหรือคณะทำงานด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาอย่างเร่งด่วนในชุมชน

6. การจัดตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมชุมชนขึ้นภายในแต่ละชุมชน

เทศบาลควร ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมขึ้นในชุมชนโดยคณะกรรมการนี้จะเป็นตัวแทนของประชาชนในชุมชนเพื่อทำหน้าที่ในการปรึกษาหารือติดต่อประสานงานติดตามผลและตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

ชุมชน ตลอดจนยื่นข้อร้องเรียนต่างๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน เช่น จุดที่กำหนดทิ้งมูลฝอยบางจุด ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ก็แจ้งหรือประสานยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

1. หากต้องการหาแนวทางในการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนควรศึกษาในเรื่องที่เป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนในแต่ละด้านให้ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งควรมีการศึกษาการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมเฉพาะด้านให้ลึกซึ้ง โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนที่มีความรุนแรงมาก เช่น ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาน้ำท่วมขังในชุมชนบ้านออน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่ได้มีสาเหตุหลักมาจากในตัวชุมชนเองแต่อาจมีสาเหตุมาจากชุมชนรอบข้างก็เป็นได้
2. อาจเพิ่มการศึกษาถึง ขั้นตอนการจัดทำแผนสิ่งแวดล้อมชุมชนครบทั้ง 14 ขั้นตอน โดยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนต่อไป